

Розділ 1
**РОЗВИТОК СИСТЕМИ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ**

<http://doi.org/10.26565/1727-6667-2023-1-01>
УДК 354:330.3:35.071

Коваленко Микола Миколайович

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри економічної політики та менеджменту
Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-2845-6993>
e-mail: kovnn1@i.ua

Дунаєв Ігор Володимирович

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри економічної політики та менеджменту
Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління»
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-0790-0496>
e-mail: i.dunaev@karazin.ua

**СКЛАДОВІ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ
В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ
РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ**

Анотація. У статті розглянуто аспекти формування публічної політики з метою реалізації мобілізаційної моделі розвитку економіки. Загрози та виклики національній безпеці України в умовах воєнного стану свідчать про необхідність проведення докорінних змін у підходах до формування засад публічної політики націлених на глибоку трансформацію економічних відносин. Публічна політика повинна стати засобом подолання суперечок у суспільстві та сприяти встановленню порядку, який визнається всіма членами суспільства. І від того, наскільки публічна політика опікується інтересами та потребами простого народу, або відстоює транснаціональні, олігархічні, державно-бюрократичні, партійні, конфесійні, будь-які інші корпоративні інтереси, і буде залежати дійсний ступінь її публічності та ефективність протистояння сучасним викликам та загрозам. Розглянуто основні концепції забезпечення економічної безпеки держави і прискорення її економічного розви-

© Коваленко М. М., Дунаєв І. В., 2023

тку. Для ефективного функціонування мобілізаційної моделі розвитку економіки виникає потреба централізації системи державного управління із посиленням ролі планування, організації, регулювання та контролю.

Економічна безпека досягається за наявності необхідних норм, відповідної публічної політики, ефективного механізму державного управління, дієвих інститутів забезпечення захисту суспільного інтересу, координації діяльності політичних і громадських сил. Економіка держави завжди повинна бути націлена на досягнення конкретних суспільних цілей, в основі яких є людина, різні складові її всебічного розвитку, її права, можливість мирно жити та працювати, співпраці і справедливого устрою. Під мобілізаційною моделлю розвитку економіки розуміється антикризова модель економіки, що спрямована на максимальний захист держави від різних загроз, викликів; котра заснована на особливій системі публічного управління господарською діяльністю, що дозволяє забезпечити найповніше використання і відновлення факторів виробництва. Лише держава в змозі провести необхідну мобілізацію економіки на користь суспільства, із урахуванням інтересів майбутніх поколінь. Сам по собі бізнес на це не здатний. У роботі ставиться питання про корінне реформування економічних відносин, подолання наслідків деградації господарства в умовах свавілля колоніально-олігархічної моделі економіки та зміни вектору соціально-економічного розвитку країни у напрямку забезпечення економічного, технологічного, цифрового, культурного, освітнього суверенітету. За результатами цих процесів має змінитися не просто система управління та економіка, мають змінитися люди, має змінитися сама держава.

Ключові слова: *публічна політика, мобілізаційна модель розвитку економіки, економічна безпека, імперативне планування, трьохкотнурна система грошово-кредитного обігу, деофшоризація, державні підприємства, оборонно-промисловий комплекс.*

Як цитувати: Коваленко М. М., Дунаєв І. В. Складові публічної політики в умовах реалізації мобілізаційної моделі розвитку економіки. *Теорія та практика державного управління*. 2023. Вип. 1 (76). С. 7–25. <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2023-1-01>

Вступ. У війнах перемагають ті держави, які здатні, в першу чергу, забезпечити мобілізацію економіки. В умовах воєнного стану відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування надаються повноваження, необхідні для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, а також усунення загрози небезпеки державній незалежності та територіальній цілісності країни. Зовсім недостатнім є здійснення військової мобілізації населення без змін цілепокладання розвитку усього суспільства, мобілізації економіки країни, і, насамперед, промисловості, енергетики, транспорту, сільського господарства, грошово-кредитної системи, і особливо, що стосується питань накопичення, переміщення, розміщення капіталу.

Загрози та виклики національній безпеці України в умовах воєнного стану свідчать про необхідність проведення докорінних змін у підходах до формування засад публічної політики, націлених на глибоку трансформацію економічних відносин. Ще напередодні повномасштабної війни керівництвом держави визначалися основні стратегічні напрями щодо реалізації публічної по-

літики у сфері оборони [10]. Дотримуючись цієї стратегії, враховуючі жорсткі реалії сучасних загроз та викликів, а також дуже слабку ефективність діючих в країні концептуальних підходів щодо реалізації публічної політики, її загальну орієнтацію на підтримку економічного лібералізму та вільного ринку, має бути поставлена ціль запровадження зовсім іншої економічної моделі – мобілізаційної моделі розвитку економіки, яка є найбільш адекватною формою мобілізації суспільства до вимог воєнного часу та післявоєнної відбудови. Ніяка інша модель організації економічних відносин не здатна більш швидко та ефективно досягти поставлених цілей в стратегічних сферах, забезпечити максимальне використання існуючих та генерації нових ресурсів, факторів виробництва.

Огляд літератури. Прийнято вважати, що в історії економічної думки перше обґрунтування моделі мобілізаційної економіки належить представнику кейнсіанської школи, професору економіки Каліфорнійського університету Харрісу Сеймуру Едвіну, наприкінці 1950 року. У своїй роботі «Інфляція та антиінфляційна політика американських штатів» Харріс вперше використовує таке визначення та доводить можливість забезпечення довгострокових стійких темпів розвитку економіки за рахунок проведення політики активного втручання держави в економіку [19].

Останнім часом серед вітчизняної наукової спільноти більш активно ведеться мова про необхідність запровадження публічної політики, націленої на реалізацію мобілізаційної моделі розвитку економіки. Таке трактування стосується як цілісних економічних трансформацій шляхом кардинальних змін публічної політики, так і вирішення окремих критичних питань економіки, пов'язаних насамперед із державною власністю, підвищенням ролі банківського сектора в розвитку економіки, відбудовою промисловості та модернізацією оборонно-промислового комплексу, забезпеченням фінансово-економічної безпеки, активізацією інноваційно-інвестиційних процесів, відновленням енергетичного комплексу та покращенням транспортної інфраструктури тощо.

Аспектам визначення дефініції «мобілізація економіки» та надання характеристики змісту та структури мобілізації економіки, умов її формування присвячені праці таких вітчизняних вчених як Чеховської М. М. [15], Чорної О. А. і Брюховецького Я. С. [16].

Огляд досвіду провідних країн світу щодо мобілізаційних економік та надання шляхів удосконалення системи мобілізаційної підготовки, які можуть бути використані під час розробки законодавчо нормативної бази України проведено дослідниками Чекановою І.В., Лисенко О.І. та Ткачем І. М. [14]. Обґрунтовано способи модернізації системи мобілізаційної підготовки держави Скопирським О. О. та Вдовіним О. Г. [12]. Питання оцінювання ефективності мобілізаційних спроможностей вітчизняної економіки для задоволення потреб Збройних Сил України та інших військових формувань розглядається Гріненко О. І., Кутовим О. П. та Шапталенко М. І. [5].

Висвітленням способів вирішення проблем забезпечення економічної та фінансової безпеки країни в умовах сучасних загроз та викликів займалися такі вчені як З. Варналій [3], В. Сазонов [10], З. Живка [6], О. Вівчар [4]. Саме

досягнення економічної безпеки є важливим чинником організації мобілізаційної економіки, коли під економічною безпекою розуміється такий стан економіки, котрий дає можливість зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, задовольняти потреби й стимулювати розвиток особи, сім'ї, держави і суспільства в цілому. Водночас найважливішими елементами економічної безпеки держави стає забезпечення стійкого розвитку та стабільності економіки, самодостатності і фінансової незалежності. Саме на такі орієнтири і має бути націлена публічна політика держави щодо забезпечення мобілізації її економіки.

А відтак, коли держава бере на себе виконання тих економічних і соціальних функцій, з якими за різними причинами не може справитися економіка вільного підприємництва, котра, за визначенням, здебільше націлена на отримання прибутку, накопичення капіталу та багатства, актуальним є висвітлення складових публічної політики, спрямованої на реалізацію мобілізаційної моделі розвитку економіки. В усі часи, для будь-якої країни світу, питання протистояння різним загрозам і викликам було одним із першочергових, оскільки від цього залежить гарантування суверенітету, всебічного розвитку країни, покращення життєвого рівня населення, вирішення багатьох інших економічних, соціальних та екологічних проблем суспільства.

Метою статті є обґрунтування складових публічної політики, спрямованих на реалізацію мобілізаційної моделі розвитку вітчизняної економіки в умовах протистояння сучасним загрозам і викликам.

Методологія дослідження. Отримання результатів, викладених у даній статті, ґрунтується на фундаментальних положеннях основ теорії державного управління, досягненнях сучасної економічної думки. Методологія дослідження передбачає використання таких загальнонаукових й спеціальних методів (підходів): абстрактно-логічний, дедукції та індукції, системний, синергетичний, статистичний, моделювання. Абстрактно-логічний метод використано для визначення структури статті і схеми побудови дослідження, ключових понять – публічної політики, економічної безпеки та мобілізаційної моделі розвитку економіки. За допомогою методу дедукції виокремлено функціональні складові публічної політики, спрямовані на реалізацію мобілізаційної моделі розвитку економіки, визначено невідкладні дії суб'єктів публічного управління з урахуванням сучасних загроз та викликів. Метод індукції застосовувався для виявлення властивостей публічної політики, визначення перспектив розвитку економіки України. Системний підхід дав змогу розглядати публічну політику як невід'ємний чинник суспільного розвитку, а мобілізаційну економіку як необхідну умову виживання країни в сучасному світі. Синергетичний підхід було використано під час розгляду нелінійного розвитку суб'єктно-об'єктних зв'язків органів публічної влади з урахуванням впливу зовнішнього середовища. За допомогою статистичного методу проведено обробку інформації та оцінено стан платіжного балансу і впливу капіталу. Для характеристики форми організації імперативного планування у роботі застосовувався метод моделювання. Інформаційною базою досліджен-

ня стали сучасні досягнення зарубіжної та вітчизняної наукової думки, законодавчі та нормативно-правові акти, статистичні дані НБУ.

Основні результати дослідження. Слово «публіка», прийшло до нас з латинської мови та перекладається як суспільство, народ, люди, люд. Відповідно «публічний» пояснюється як всенародний, оголошений, явний та відомий. «Політика», є словом грецького походження та означає науку державного управління, а також – види, наміри та цілі держави. Таким чином, дослівно словосполучення «публічна політика» можна визначати як суспільне управління. Намагаючись характеризувати сутність такого визначення, порівнюючи, наприклад з «державною політикою», виникає питання відносно суб'єктності здійснення публічної політики, її цінностей, цілей та складових формування відповідного політичного середовища.

Якщо публічну політику розглядати під кутом зору ліберально-демократичного концепту і громадянського суспільства, то вона трактується як процес співуправління з боку публічних акторів, що представлені такими трьома силами як влада (державна та місцева), громадськість і приватний бізнес. Результати такого співуправління (управління трьох) можуть бути непередбачуваними, що обумовлюється існуванням різних інтересів та суперечностей.

Не завжди приватний інтерес збігається з громадським. І не завжди органи влади і бізнес мають одне бачення на вирішення тих чи інших суспільних проблем, частіше навіть їх точки зору взаємно протилежні та несумісні. Розв'язання ж питань щодо узгодження індивідуального та суспільного інтересу залежить, у першу чергу, від визначення вірних пріоритетів і цілей розвитку суспільства в цілому. І лише після цього, від створення можливостей обговорювати і реалізовувати приватний інтерес, який завжди має сприяти реалізації суспільного інтересу. Лише за такої послідовності публічна політика буде адекватною реакцією на певні суспільні загрози та виклики, громадські проблеми чи запити громадян, пов'язані з необхідністю трансформації економічних відносин.

За Дж. Андерсоном, публічна політика має кілька значень: 1) це свідомо цілеспрямована діяльність органів влади, а не сукупність випадкових дій; 2) це певний визначений курс, а не окремі, незв'язані між собою, рішення; 3) це реальна діяльність, а не просто намір щось зробити; 4) може бути позитивною (здійснення активних заходів із вирішення проблем) або негативною (свідомою відмовою втручатися в перебіг подій); 5) базується на законодавстві і є обов'язковою для виконання громадянами, яких вона стосується [17]. І за цими твердженнями виникає певна неузгодженість між віднесенням до політики навіть так званої негативної політики, тому що за першим, другим і третім значеннями, публічна політика, це все ж таки реальна діяльність влади, спрямована на розв'язання нагальних проблем. А бездіяльність, існування якої допускається за четвертим значенням, – так звана негативна політика – є, на практиці, відсутністю публічної політики, а тому, погоджуватися з таким трактуванням не можна.

Формування публічної політики ґрунтується на ефективному функціонуванні публічної сфери, яка полягає у підтримці та розвитку участі самого суспільства в управлінському процесі, стимулюванні пошуку таких шляхів ви-

рішення суспільних проблем, які дають оптимальні варіанти *підкорення* приватних інтересів публічним, тобто інтересам суспільства як цілого. Липовська Н. та Письменний В. визначають для публічної сфери наступні функції щодо забезпечення взаємодії влади і суспільства у процесі здійснення публічної політики та самоврядної діяльності [9, с. 8]: 1) артикуляція суспільних інтересів; 2) публічний контроль за діяльністю влади; 3) вплив на формування публічної політики; 4) політико-культурне просвітництво громадян. Таким чином, під публічною політикою необхідно розуміти програми та пріоритети органів влади, механізми і технології їх реалізації, вироблені на основі і з урахуванням очікувань соціальних груп суспільства через їх представників. При цьому владу можна вважати публічною, якщо вона захищає інтереси суспільства, є прозорою, ефективною і користується довірою простого народу [9, с. 17].

Публічна політика характеризується переплетінням політичної та управлінської складової, у результаті чого відбувається прийняття політичних та управлінських рішень. Політична складова представляє собою взаємодією політичних акторів, внаслідок якої схвалюється те чи інше рішення. Управлінська забезпечує технічне, інформаційно-аналітичне, інтелектуальне супроводження та виконання вироблених рішень.

Схема вироблення публічної політики, яка вибудовується, починаючи з ідентифікації проблеми, формування публічного та інституційного порядку денного, обрання тієї чи іншої моделі рішення, формулювання альтернатив рішень, обрання рішення, реалізація, контроль за виконанням, це відображення того, як політика впливає на управління.

Суспільне життя багатогранне, що робить різноманітною і публічну політику. В залежності від суті суспільної проблеми, може здійснюватися відповідна публічна політика: зовнішня чи внутрішня політика держави, економічна, соціальна, гуманітарна політика органів публічної влади, політика у конкретній галузі народного господарства чи сфері суспільного життя тощо [2, с. 9].

Отже, будь яке із сучасних економічних та соціально-гуманітарних питань розглядається публічною політикою, що стає логічним утворенням економічної та соціальної реальності, і багато науковців намагаються окреслити власну феноменологію публічної політики у розрізі вирішення конкретної проблеми.

Публічна політика може бути засобом подолання суперечок у суспільстві та сприяти встановленню порядку, який визнається всіма членами суспільства. Але для цього публічна політика обов'язково потребує, з одного боку держави, як колективного інституту покликаного репрезентувати інтереси народу, а з іншого, інститутів публічної сфери, які в змозі представляти багатоманітні потреби громадян і захищати певні групові (народні, корпоративні тощо) інтереси. І від того, наскільки публічна політика опікується інтересами та потребами простого народу, або відстоює транснаціональні, олігархічні, державно-бюрократичні, партійні, конфесійні, будь-які інші корпоративні інтереси, і буде залежати дійсний ступінь її публічності та ефективність протистояння сучасним викликам та загрозам.

Воєнний стан, існуючі загрози та виклики, потреба негайного підвищення рівня економічної безпеки, а також необхідність післявоєнної відбудови країни, вимагає запровадження публічної політики, заснованої на реалізації мобілізаційної моделі розвитку економіки. Перехід до мобілізаційної моделі розвитку економіки дозволить суспільству протистояти зовнішнім агресивним діям, розвиваючи внутрішнє виробництво товарів і послуг, генеруючи й акумулюючи при цьому необхідні кошти для переходу на новий технологічний рівень. Це може стати можливим завдяки формуванню особливих державних органів із спеціальними повноваженнями відносно здійснення не просто регулювання, а вже управління вітчизняною економікою. Для ефективного функціонування мобілізаційної моделі розвитку економіки виникає потреба централізації системи державного управління із посиленням ролі планування, організації, регулювання та контролю.

У процесі еволюції поглядів на економічні процеси, закономірності формування та розвитку економіки сформувалися три основні концепції забезпечення економічної безпеки держави та прискорення її економічного розвитку, які відрізняються розумінням суті основних загроз для суспільства та шляхами захисту від них:

1) камералістська концепція – виникла в 40-ві роки XIX ст., як критика класичної політекономії з боку Ф. Ліста, який вважав, що кожній стадії економічного розвитку держави відповідають особливі економічні інтереси і вільна торгівля вигідна розвинутих країнами, тоді як інші за цих умов приречені на відставання, а тому, необхідно здійснювати захист вітчизняного виробника шляхом розумного протекціонізму та забезпечувати комплексний розвиток економіки [23];

2) кейнсіанська концепція – виникла в 30-ті роки XX ст., як доповнення до камералістської концепції. Її розробником був Дж. Кейнс, який крім зовнішніх загроз, для економічної безпеки визначає і внутрішні – безробіття, зменшення доходів населення, падіння попиту, застої виробництва (депресія). Заходами протистояння таким ознакам порушення економічної безпеки, за думкою вченого, має стати посилення державного регулювання господарської діяльності шляхом збільшення державних замовлень, субсидій, адміністративного контролю за конкуренцією, формування ефективного попиту, посилення боротьби з тіньовою економікою [20];

3) інституційна концепція – виникла у 80-ті роки XX ст., автором якої був Е. де Сото, котрий є прихильником ліберальної економіки. До головних проблем забезпечення економічної безпеки у відповідності до інституційної концепції, відносяться: безмежна влада держави над власністю та економічною діяльністю, негативна роль урядової бюрократії, існування адміністративних бар'єрів. Такі фактори, на думку ліберальних економістів, стають причиною корупції, розповсюдження тіньової економіки, стримання ділової ініціативи, зарегульованості ринку. Інструментами подолання таких провалів з боку держави має стати вдосконалення правової системи, дерегулювання ринку, спрощення і децентралізація урядової бюрократії, звільнення політики від впливу на неї великого бізнесу [18].

Усі вказані концепції не заперечують, а доповнюють одна одну. Адже загрозами та викликами для економіки країни завжди можуть бути дії зарубіжних агентів (як зазначав Ф. Ліст), провали ринку (як вважав Дж. Кейнс), а також фіаско влади в сфері управління економікою (на що звертав увагу Е. де Сото). На основі саме такого комплексного підходу, заснованого на єдності і протилежності певних причин та заходів вказаних концепцій необхідно виходити, визначаючи заходи щодо сприяння підвищення економічної безпеки держави та відбудови потужного вітчизняного господарства.

Економічна безпека досягається за наявності необхідних норм, відповідної публічної політики, ефективного механізму державного управління, дієвих інститутів забезпечення захисту суспільного інтересу, координації діяльності політичних і громадських сил. Економіка держави завжди повинна бути націлена на досягнення конкретних суспільних цілей, в основі яких є людина, різні складові її всебічного розвитку, її права, можливість жити та працювати в умовах миру, співпраці і справедливого устрою. За наявності таких цілей, держава має визначати нову стратегію розвитку країни, комплексну стратегію розвитку вітчизняної економіки, запровадити довгострокову багатогалузеву інноваційно-інвестиційну програму, сформувати портфель реальних інноваційно-інвестиційних проєктів, впровадити трьох контурну фінансову систему, запустити механізми внутрішньої генерації інвестиційних ресурсів, здійснити деофшоризацію економіки, забезпечити цільове фінансування пріоритетних галузей та окремих підприємств, запровадити монополію держави на експорт сировини та продукції перших переділів, ввести суворий державний контроль за використанням фінансових і матеріальних ресурсів країни, мінімізувати корупцію шляхом максимально широкого забезпечення відповідності доходів і витрат державних службовців та їх близьких, гарантувати відповідальність державних службовців та керівників державних підприємств за результати їхньої діяльності.

В історії було багато прикладів, коли та чи інша країна, опинившись у складній ситуації, робила достатньо відчутний економічний розвиток – Сінгапур, Малайзія, Китай, Південна Корея та інші. Можна згадати повчальні приклади і з вітчизняної історії. Але у всіх випадках приймалися нестандартні рішення та передбачалася велика концентрація зусиль органів публічної влади заради досягнення поставлених цілей.

Діюча модель організації публічного управління, націлена на підтримку кумівського капіталізму в Україні, сприяє формуванню колоніально-олігархічної моделі економіки, котра не здатна протистояти воєнним, економічним, соціальним та іншим загрозам, забезпечити цілісність і незалежність країни. Для успішного протистояння усім загрозам та викликам державному суверенітету важливо консолідувати суспільство, об'єднати всіх суб'єктів економіки в єдину команду на досягнення нових цілей суспільних трансформацій. За цих умов, країна має перейти на мобілізаційну модель розвитку економіки, яка ґрунтується на зовсім іншому цілепокладанню функціонування економіки, здійсненні суттєвих змін організаційної структури публічного управління, підвищенні ефективності системи державного планування і контролю в цілому.

Мобілізаційна модель розвитку економіки визначається нами, як антикризова модель економіки, що спрямована на максимальний захист держави від різних загроз, викликів; котра заснована на особливій системі публічного управління господарською діяльністю, що дозволяє забезпечити найповніше використання і відновлення факторів виробництва.

Відповідно, *публічну політику щодо запровадження мобілізаційної моделі розвитку економіки* можна представити як програму дій, цілеспрямовану на запобігання, усунення впливу загроз, викликів і дестабілізуючих чинників у забезпеченні безпеки держави.

Така програма розробляється, виходячи із національних пріоритетів розвитку економічної системи, належної підготовки стратегій розвитку елементів економічної структури (відтворювальної, галузевої, територіальної, соціальної, зовнішньоекономічної, секторальної, легальної) за умови активного залучення регіонів до цієї роботи. Вона стає результатом симбіозу, органічної єдності сильних державних інститутів та сильного громадянського суспільства. У цій дуальності та суперечливій взаємодії вони доповнюють один одного і надають мобілізаційним методам стійкості, цілеспрямованості та високої результативності.

В умовах впровадження відповідної публічної політики Уряд має відігравати значно важливішу роль при формуванні та реалізації програми дій щодо мобілізації економіки. Політика максимального невтручання держави, яка залишається частиною існуючої лібертаріанської ідеології влади, не виправдовувала себе у мирні часи, не говорячи, тим більше, про часи ведення активних бойових дій. Уряду слід замінити її програмою дій, за якої держава бере на себе основну роль в економіці. Необхідною умовою цього є організація процесу управління економікою на засадах її планування, котре характеризується гнучкістю процесу розробки та зміни планів. Якщо індикативне планування має обмежений характер, і в той же час вимагає організації інформаційних потоків від урядового органу до суб'єктів економіки та від суб'єктів до урядового органу, то імперативне (директивне) планування існує в мобілізаційній системі управління, є системним, але звісно не виключає також індикативні плани.

Загалом, саме функція планування за визначенням є базовою функцією управління, тому вона і має бути відновлена в належній формі та обсязі з метою підготовки управлінських рішень відповідно до завдань забезпечення безпеки країни та її соціально-економічного розвитку. Реалізація мобілізаційної моделі розвитку економіки, вимагатиме оцінки інвестиційних планів у приватному та державному секторі та їх узгодження, приведення у відповідність плану виробництва у секторах та видах діяльності і плану інвестицій, зміни цілей та інструментів публічної політики, зведення планів виробництва та інвестицій з обсягами попиту на продукцію, надання оцінки макроекономічних показників, ресурсного забезпечення економічної динаміки та стимулів до інвестування.

Маючи в своїй основі програму дій та конкретні плани їх реалізації на 1, 3, 5 і 10 років мобілізаційна економіка передбачає підвищення ролі державного сектора в економіці країни. Перехід на мобілізаційну модель управління розвитком державних підприємств передбачає низку інституційних змін власності:

корпоратизацію державних підприємств зі збереженням мажоритарного або міноритарного пакету акцій за державою, посилення фінансово-кредитного потенціалу банківської системи, створення нової виробничої інфраструктури шляхом державного інвестування, перегляд ефективності діючих та створення нових спеціальних економічних зон, стимулювання населення щодо ведення бізнесу (пільгове державне кредитування, податкові канікули тощо), сприяння соціалізації відносин власності (законодавчо стимулювати внутрішній перерозподіл акцій, шляхом створення корпоративної форми власності, через придбання частки підприємства його персоналом) [7].

Впровадження *імперативного планування* передбачає утворення спеціалізованої державної установи, яка включатиме в себе низку проектних груп. До їх складу входитимуть спеціалісти різних напрямів (галузеві фахівці-інженери, економісти, математики, програмісти тощо). Такий Вищий *орган державного планування* повинен відноситися до структури Уряду, котрому звітуватимуть усі міністерства, а сам він буде мати подвійну підпорядкованість – Президенту та Прем'єр-міністру, візьме на себе всю роботу, що стосується стратегічного управління економікою з елементами планування, організації, розвитку, координації, координації діяльності міністерств.

Імперативне планування в умовах мобілізаційної економіки є вищим рівнем планування у порівнянні з індикативним чи бюджетним. Індикативне планування передбачає узгодження цілей та інструментів, планів виробництва та інвестицій, що формуються завдяки потоку інформації від суб'єктів до центру планування, оцінку ресурсів та стимулів до інвестування. Чільним для управлінської структури та суб'єктів господарювання є те, що орієнтація на цілі індикативного плану для них носить інформаційний і рекомендаційний характер. Бюджетне планування формалізовано тільки бюджетним процесом, який на сьогодні, побудовано так, щоб покривати лише поточні потреби і вирішувати окремі завдання, нерідко які мають локальний характер і не можуть мати глибокого обґрунтування у формі імперативного планування, котре складається з аналітичного та динамічного планування. Водночас, саме ці дві складові імперативного планування здатні враховувати зворотні зв'язки і дозволяють підбирати та модифікувати в перманентному режимі заходи публічної політики, значення яких і розподіл за об'єктами впливу набуває особливого значення в умовах сучасних небезпек.

До першочергових заходів, які необхідно використовувати на етапі переходу до мобілізаційної моделі розвитку економіки це змінити сутність емісії та обігу грошей, організувати їхню циркуляцію в економіці відповідно до стратегічних і тактичних цілей держави. Грошовий обіг має бути поділений на три контури: виробничо-споживчий, інвестиційний та зовнішньоекономічний.

Виробничо-споживчий грошовий контур – це грошова маса, яка покриває весь обсяг товарів та послуг, що виробляються в країні, тобто це 100 % від ВВП, з коригуванням на розмір швидкості обороту. Призначенням цього контуру є обслуговування населення. Така емісія здійснюється як складова всезагального господарського плану, котрий пов'язаний з балансами грошових доходів і гро-

шових витрат населення, з касовими планами підприємств. Водночас, важливим єдиним завданням Вищого органу державного планування, *Міністерства фінансів та Національного банку* стане забезпечення купівельної спроможності гривні, не допускати її знецінення, інфляційного зростання цін на ринку споживчих товарів. Для цього необхідно уважно слідкувати за прискореним нарощенням грошової маси відповідного грошового контуру, яка має відповідати обсягам насичення ринку споживчими товарами та послугами [1].

Інвестиційний контур – це гроші майбутнього виробництва, тобто емісія цих грошей має проводитися не під існуючі товари та послуги, а під їхнє виробництво в майбутньому. На сьогодні ми використовуємо для інвестицій гроші, які вилучаються з поточного обороту, що є досить обтяжливим. Під інвестиції треба проводити спеціальну емісію та спрямовувати її виключно на створення нових виробництв. Така інвестиційна емісія центрального банку (через систему державних банків) здійснюватиметься на підставі кредитного плану країни, котрий узгоджується із всезагальним господарським планом та бюджетом держави.

За цих умов гроші стають певною умовною одиницею, з допомогою якої ведеться планування розподілу всіх видів ресурсів економіки, облік та їх використання з дотриманням суворої дисципліни договірних зобов'язань між підприємствами. Такі інвестиційні гроші є умовною одиницею, котрі будуть використовуватися для розрахунку всіх витрат живої та уречевленої праці. Водночас показник прибутковості стає другорядним. Більшій актуальності набуває критерій беззбитковості, а за особливої потреби може з'явитися певна кількість планово-збиткових підприємств. Банкрутства підприємств допускати не можна. Вартісні показники стають своєрідними орієнтирами, за допомогою яких знаходяться заходи щодо підвищення ефективності роботи окремих підприємств, галузей та всієї економіки. Саме за цим принципом працюють усі успішні сучасні економіки та насамперед економіка Китайської Народної Республіки.

Зовнішньоекономічний контур – це гроші, які забезпечують зовнішньоторговельний обіг між країнами. Оптимальним стає щорічне обнуління зовнішньоторговельного балансу, коли експорт та імпорт дорівнюють один одному. На практиці цього досягти не так просто, але це в значній мірі може сприяти протистоянню неокolonіальній природі сучасних зовнішньоекономічних зв'язків. Паритет під час проведення операцій зовнішньої торгівлі можливо досягти шляхом здійснення клірингових розрахунків, коли платежі між країнами проводяться в національних валютах за узгодженим курсом (відповідно до їх купівельної спроможності), а наприкінці року підраховується баланс, який має обнулитися шляхом взаємних поставок товарів чи надання послуг. З урахуванням розвитку сучасних цифрових технологій, таку систему можна утворити між групами країн – торговельних партнерів на основі створеної спеціально для цього цифрової платформи. За допомогою такої системи організації зовнішньоторговельних зв'язків можна здійснювати узгоджені розрахунки у національних валютах, що обнулятимуться наприкінці фінансового року. Така система дозволяє дотримуватися принципу рівноправності між торговельними партнерами, виключає пріоритет дії валюти-гегемону та утворення неокolonіальних відносин.

Мобілізаційна модель розвитку економіки передбачає проведення деофшоризації (англ. de-offshoring, від offshoring) вітчизняної економіки. Наприклад, за 2022 рік, чистий відплив капіталу за фінансовим рахунком становив 11,1 млрд дол. США (порівняно з чистим припливом 4,4 млрд дол. США у 2021 році): суттєвий відплив із приватного сектору (24,2 млрд дол. США) лише частково компенсувався припливом до державного сектору. Загалом за 2022 рік зведений платіжний баланс сформувався з дефіцитом у 2,9 млрд дол. США (у 2021 році профіцит становив 487 млн дол. США) [13]. Показовим є і те, що в 2014 та 2015 роках також мав місце чистий відплив капіталу за фінансовим рахунком, який дорівнював 9,1 та 4,6 млрд дол. США відповідно (порівняно з чистим припливом 10,1 та 18,6 млрд дол. США у 2012 і 2013 роках). Більша частина від суми чистого відпливу капіталу витрачається на придбання різних офшорних активів – нерухомості, акцій, часток у капіталі, а також їх розміщення на рахунках офшорних банків.

Офшоризація вітчизняної економіки несе для неї певні загрози, істотно впливає на фінансову безпеку. По-перше, це спонукання до відпливу капіталу з країни, що в умовах бюджетного дефіциту призводить до зростання зовнішньої боргової залежності. По-друге, це не здатність країни забезпечити свою економічну самодостатність, коли багато стратегічних компаній України зареєстровано в офшорних юрисдикціях, які в свою чергу знаходяться під повним контролем світового монополістичного капіталу, що автоматично робить нашу країну постійно залежною.

Перші прообрази сучасної системи офшорів пов'язані із появою транснаціональних компаній (ТНК). Саме ТНК в більшій мірі зацікавлені в мінімізації податкових платежів; власного посилення контролю над потоками капіталу підприємств; розмивання майнових прав шляхом створення спільних підприємств з іноземним партнером, оптимізації структури та функцій компаній з іноземним капіталом, що сприяє утворенню різних спеціальних інструментів захисту майна на випадок різних економічних та політичних трансформацій в країні [22]. Таким чином, офшори виникли на вирішенні протиріччя між державним та приватним інтересом. Держава прагне контролювати та регулювати економіку заради усунення ринкових неспроможностей та забезпечити свій економічний, соціальний і культурний розвиток, а для суб'єктів господарювання основною метою є власна користь – максимізація прибутку.

Серед головних заходів реалізації мобілізаційної моделі розвитку економіки має стати функціональна оптимізація органів законодавчої та виконавчої влади на державному та місцевому рівнях (скорочення дублюючих і зайвих структур), централізація закупівель, оптимізація системи логістичного забезпечення, оновлення доктринальних та концептуальних підходів до забезпечення національної безпеки, створення ефективної державної системи кризового реагування (мережі ситуаційних центрів центральних органів виконавчої влади), залучення державних інвестицій та формування ефективної моделі державно-приватного партнерства, перегляд кваліфікаційних вимог та забезпечення чіткого дотримання цих вимог і повна переатестація кадрів, водночас вирішальними мають бути не лише професійні, а й особистісні якості людини.

До заходів публічної політики формування мобілізаційної моделі розвитку економіки має стати реалізація кластерного підходу. Особливе місце при цьому має займати концепція інноваційного державно-приватного партнерства, що фокусується на зміщенні уваги публічного управління від орієнтації на підтримку окремих проектів чи фірм до більш системного розуміння інноваційного процесу, утворення та зміцнення взаємин між його учасниками. Така співпраця, зокрема, може вирішувати питання щодо започаткування та посилення відносин «наука-виробництво», особливо, якщо зв'язки між науковою сферою є слабкими. Кластерна політика, яку здійснюватиме публічна влада, являє собою діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, спрямованої на вирішення завдань мобілізації економіки за допомогою реалізації системи заходів щодо сприяння розвитку кластерів. Підвищення ефективності діяльності вітчизняних виробників має сприяти підвищенню виробничої продуктивності основних учасників кластеру [21].

Розвиток оборонного потенціалу вимагає інвестицій, що може бути досягнуто за рахунок державної підтримки оборонного виробництва, централізованих капітальних вкладень, протекціоністських заходів захисту вітчизняних виробників і наукоємного виробництва, фінансування структурної перебудови оборонних виробництв і створення високотехнологічної бази, що використовує подвійні технології [8]. Мобілізація вітчизняної економіки забезпечить приведення оборонно-промислового комплексу України, виробничих потужностей оборонних організацій і підприємств у відповідність до існуючих та майбутніх потреб у озброєнні, військовій та спеціальній техніці для всіх силових структур країни.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень. В мовах дії воєнного стану та потреб післявоєнної відбудови має функціонувати особлива форма публічної політики, заснована на високо відповідальній роботі органів публічної влади, діяльність яких має бути спрямована на планування та організацію економіки, що підкоряється чітко визначеній ідеї, цілі, стратегії, котрі мають бути зрозумілими українському народові, відповідають його інтересам, не суперечать традиційним духовно-моральним цінностям. Поряд з усією низкою сучасних загроз та викликів перед якими опинилося наше суспільство, особливе занепокоєння при цьому викликає саме суцільна деградація духовно-моральних основ сучасного суспільства, занепад загальнолюдського виховання та освіти, прискорення процесів розпаду людини та атомізації суспільства.

Поклоніння ідолів грошей має бути відторгнуте, і замінено системою виховання людських якостей, набуттям високого інтелектуального та культурного рівнів протягом усього життя людини. В суспільстві знову має бути повернута честь і повага до людини праці. Суспільство споживання як інструмент впливу та управління масами слід переглянути і докорінно реформувати. Ринкова економіка, конкуренція, демократія в ширшому діапазоні мають бути доповнені політичними, економічними та фінансовими можливостями держави, високим рівнем її управлінського потенціалу щодо планової, організаційної, коорди-

нуючої та адміністративної діяльності. Тому лише держава в змозі провести необхідну мобілізацію всіх факторів виробництва на користь суспільства, із урахуванням інтересів майбутніх поколінь. Сам по собі бізнес на це не здатний, навіть великий, корпоративний.

Ідеться не просто про перехід до мобілізаційної моделі розвитку економіки, яку треба розуміти як антикризову модель економіки, спрямовану на максимальний захист держави від різних загроз, що заснована на особливій системі публічного управління господарською діяльністю, яка дозволяє забезпечити найповніше використання і відновлення факторів виробництва. Питання ставиться про корінне реформування економічних відносин, подолання наслідків деградації господарства в умовах свавілля колоніально-олігархічної моделі економіки, зміни вектору соціально-економічного розвитку країни у напрямку забезпечення економічного, технологічного, цифрового, культурного та освітнього суверенітету. За результатами цих процесів має змінитися не просто система управління та економіка, мають змінитися люди, має змінитися сама держава.

Стан економіки, критичний рівень загроз та викликів обумовлює необхідність термінового переходу на мобілізаційний, у найширшому значенні цього слова, лад нашого життя. Цей перехід повинен здійснюватися на основі науково обґрунтованих планів, що мають достатню ймовірність досягнення цілей, котрі буде намічено досягти.

Успіх мобілізаційних зусиль неможливий без додавання до діючих індикативного і бюджетного, імперативного планування, що в певній мірі підміняє ринкові механізми регулювання господарських процесів. Імперативний план впливає на поведінку економічних агентів за допомогою настанов, що мають адресний, обов'язковий характер, за невиконання котрих відповідальні посадовці на макро-, мезо- та міні-рівні несуть персональну відповідальність, чого наразі не існує. Для здійснення цього постає проблема підготовки нових кадрів плановиків, здатних ефективно вирішувати сучасні економічні та соціальні проблеми, використовуючи прямий та опосередкований інструментарій народногосподарського планування.

Організація системи контролю грошово-кредитного обігу в умовах мобілізаційної моделі розвитку економіки є вирішальною. Не маючи своїх грошей та беручи їх у борг у фінансової олігархії, держава опиняється в її руках, іде під її повну залежність, анулюючи тим самим верховенство державної влади як необхідної умови існування державного суверенітету, а отже, самої держави. Мобілізаційна економіка може передбачати обмеженість інвестиційних грошей і відповідно капіталовкладень виключно «фізичними» можливостями їх здійснення: наявними в країні енергоресурсами, матеріалами, обладнанням, сировиною, робочою силою тощо. Для цього має діяти суворий державний фінансовий і банківський контроль. Така система грошово-кредитного обігу має передбачати запровадження трьох автономних контурів: виробничо-споживчий, інвестиційний та зовнішньоекономічний.

Процес мобілізації економіки включає в себе посилення фінансової безпеки країни шляхом проведення з боку держави деофшоризації, як комплексу адміністративних, правових та економічних методів регулювання спрямованих з одного боку на боротьбу з офшорами або посилення контролю за операціями в офшорних зонах, а з іншого – полегшити умови для ведення бізнесу, зробити спрощеним порядок реєстрації компанії та її звітування, послаблення податкового тиску для сфери матеріального виробництва, вирішення актуальних проблем оподаткування доходів фізичних осіб, зробити доступним отримання внутрішнього кредиту. У цілому, деофшоризація пов'язана із принциповою трансформацією економічної системи країни в цілому, в якій змінюється розуміння прибутку підприємства, як тієї частини фінансового результату, яка не може бути приватизована, а має бути спрямована на розвиток виробництва, матеріальне заохочення працівників та формування резервів. При цьому процес деофшоризації необхідно розглядати в контексті системного підходу, припускаючи, що він має охоплювати розробку та впровадження регулятивних заходів бюджетної, податкової, грошово-кредитної та інвестиційної політики держави, інструменти котрих спрямовані на забезпечення сприятливих фінансово-економічних, правових, організаційних умов для розвитку вітчизняного бізнесу [2, 3]. Також має змінитися свідомість населення відносно неодмінності дотримання принципу легітимності трудових доходів та нелегітимності доходів іншого походження, у тому числі й доходів на капітал.

Вимоги до скорішого підвищення економічної безпеки держави, мобілізації всіх ресурсів для відстоювання її суверенітету, відновлення та стимулювання розвитку економіки країни висувають перед державою потреби максимального долучення держави до управління ключовими господарськими процесами, взявши за основу мобілізаційну модель розвитку економіки. Завдяки цьому, має бути досягнута повна конвергенція заходів впливу держави на економічні процеси, яка спрямована на організацію довгострокового цифрового планування з боку держави, розробку та впровадження у виробництво нових технологій, достатнє грошово-кредитне забезпечення потреб учасників суспільного відтворення, підвищення ефективності ведення господарської діяльності, активізації підприємницької діяльності.

Невід'ємними складовими в механізмі реалізації мобілізаційної моделі розвитку економіки є вдосконалення публічної політики у сфері управління розвитком державних підприємств, застосування стимулюючих заходів відбудови пріоритетних галузей економіки. Важливо створити умови виведення оборонно-промислового комплексу країни на якісно новий рівень виробництва, досягти необхідного рівня вітчизняного виробництва високотехнологічної продукції.

Здійснення публічної політики в умовах реалізації мобілізаційної моделі розвитку економіки характеризується наявністю реального зворотного зв'язку між суб'єктами та об'єктами публічного управління. Основну роль у здійсненні функцій цього зв'язку повинні відігравати критерії, за якими суспільство буде судити про відповідність заходів, що проголошуються до виконання, до встановлених цілей. Це і визначатиме перспективи наших подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Амосов О.Ю., Коваленко М.М. Підконтрольність Національного банку України та центральних банків зарубіжжя. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2012. № 1. С. 161-171. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadvu_2012_1_20. (дата звернення: 30.07.2023).
2. Буник М.З. Аналіз публічної політики : навч. посіб. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2021. 128 с.
3. Варналій З.С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації. Київ : Знання України, 2020. 423 с.
4. Вівчар О.І. Економічна безпека та фінансові розслідування: концепти, прагматика, інструментарій забезпечення : колективна монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2019. 395 с.
5. Гріненко О.І., Кутувий О.П., Шапталенко М.І. Мобілізаційні спроможності оборонного сектору національної економіки України: погляди на ефективність. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2019. № 2. С. 29-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znrcvsd_2019_2_6 (дата звернення: 30.07.2023).
6. Живка З. та ін. Економічна безпека держави: навчально-методичний посібник. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 240 с.
7. Зюзь Д. В. Генеза інституту власності та роль держави в трансформації відносин власності. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. Л: Вид-во ЛРІ НАДУ. 2017. №2. С. 102–110.
8. Коваленко М.М. Удосконалення системи фінансування державних цільових програм. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 1. С. 107-115.
9. Липовська Н.А., Письменний І.В. Публічна політика : навч. посіб. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 104 с.
10. Про національну безпеку України. (2018). Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://www.ips.ligazakon.net/document/T182469?an=1> (дата звернення: 30.07.2023).
11. Сазонов В. Забезпечення економічної безпеки України: кримінологічний аналіз : монографія. Харків : Панов, 2020. 376 с.
12. Скосирський О. О., Вдовін О. Г. Модернізація системи мобілізаційної підготовки держави: доцільність і необхідність. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2018. № 2. С. 27-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znrcvsd_2018_2_7 (дата звернення: 30.07.2023).
13. Статистика зовнішнього сектору України за методологією 6-го видання "Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції" (МВФ, 2009). Національний банк України : веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#1> (дата звернення: 30.07.2023).
14. Чеканова І. В., Лисенко О. І., Ткач І. М. Аналіз досвіду мобілізаційних економік в провідних країнах світу. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2014. № 1. С. 20-27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znrcvsd_2014_1_5 (дата звернення: 30.07.2023).
15. Чеховська М. М. Мобілізація економіки в умовах збройної агресії. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 20. Ч. 2. С. 141-144.
16. Чорна, О. А., & Брюховецький, Я. С. (2023). Мобілізаційна економіка в Україні: огляд державних пріоритетів та можливостей використання цифрових інструментів. *Економічний вісник Донбасу*, 3 (69), 15–26. URL: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-3\(69\)-15-26](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-3(69)-15-26) (дата звернення: 30.07.2023).
17. Anderson J.F. Public policy-making. New York ; Washington : Praeger Publishers, 1975. P. 2.
18. De Soto H. The Other Path: The Invisible Revolution in the Third World. London: I.B. Tauris & Co, 1989. 271 p.

19. Harris S. E. Inflation and anti-inflationary policies of American states. N. Y., 1950. 48 p.
20. Keynes, John M. The General Theory of Employment, Interest and Money. The Collected Writings of John Maynard Keynes. Cambridge University Press, 2012. 428 p.
21. Kovalenko M., Khodiakova K., Ryzhikova N., Myrna N., Kalinichenko S., Korneva O. Public administration impact on industrial clustering processes in Ukraine. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, 2022. Vol. 19. P.953-961. URL: <https://doi.org/10.37394/23207.2022.19.83>.
22. Kovalenko M., Ziuz D., Smihunova O., Bondar N. Implementation of state economic policy under corporatocracy: Financial and credit aspect. *Public Policy and Administration*, 2020, Т 19, Nr. 3/2020, Vol. 19, Nr. 3, p. 36-47. <http://dx.doi.org/10.5755/j01.pppa.19.3.26842>.
23. The National System of Political Economy, by Friedrich List, 1841, translated by Sampson S. Lloyd M.P., 1885 edition, Author's Preface, 261 p.

Стаття надійшла до редакції 01.05.2023

Стаття рекомендована до друку 05.06.2022

Mykola Kovalenko, Doctor of Science in Public Administration, Professor,
Professor of Economic Policy and Management Department,
Educational and Scientific Institute «Institute of Public Administration»,
V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-2845-6993> e-mail: kovnn1@i.ua

Igor Dunayev, Doctor of Science in Public Administration, Professor,
Professor of Economic Policy and Management Department
Educational and Scientific Institute «Institute of Public Administration»,
V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-0790-0496> e-mail: i.dunaev@karazin.ua

COMPONENTS OF PUBLIC POLICY IN THE CONDITIONS OF IMPLEMENTATION OF THE MOBILIZATION MODEL OF ECONOMIC DEVELOPMENT

Abstract. The article examines aspects of public policy formation with the aim of implementing the mobilization model of economic development. Threats and challenges to Ukraine's national security under martial law indicate about the need for fundamental changes in approaches to the formation of the foundations of public policy aimed at a deep transformation of economic relations. Public policy can become a means of overcoming disputes in society and contribute to the establishment of an order that is recognized by all members of society. And the extent to which public policy takes care of the interests and needs of the common people, or defends transnational, oligarchic, state-bureaucratic, party, confessional, or any other corporate interests, will depend on the actual degree of its publicity and the effectiveness of confronting modern challenges and threats. The main concepts of ensuring the economic security of the state and accelerating its economic development are considered. For the effective functioning of the mobilization model of economic development, there is a need to centralize the state administration system with a strengthening of the role of planning, organization, regulation and control.

Economic security is achieved in the presence of the necessary norms, appropriate public policy, an effective mechanism of state administration, effective institutions for the protection of the public interest, and coordination of the activities of political and public forces. The economy of the state should always be aimed at achieving specific social goals, the basis of which is a person, various components of his comprehensive development, his rights, the opportunity to live and work peacefully, cooperation and a fair system. The mobilization model of economic development is meant as an anti-crisis model of the economy, aimed at maximum protection of the state from various threats and challenges, which is based on a special system of public management of economic activity, which allows to ensure the fullest use and restoration of production factors. Only the state can carry out the necessary mobilization of the economy for the benefit of society, taking into account the interests of future generations. Business itself is not capable of this. The work raises the question of fundamental reform of economic relations, overcoming the consequences of economic degradation in the conditions of the arbitrariness of the colonial-oligarchic model of the economy, changing the vector of the country's socio-economic development in the direction of ensuring economic, technological, digital, cultural and educational sovereignty. According to the results of these processes, not only the management system and the economy must change, people must change, the state itself must change.

Keywords: *public policy, mobilization model of economic development, economic security, imperative planning, three-tier system of monetary and credit circulation, de-offshoreization, state enterprises, defense-industrial complex.*

In cites: Kovalenko M.M., Dunayev I.V. (2023). Components of Public Policy in the Conditions of Implementation of the Mobilization Model of Economic Development. *Theory and Practice of Public Administration*, 1 (76), pp. 7–25. <http://doi.org/10.26565/1727-6667-2023-1-01> [in Ukrainian].

REFERENCES:

1. Amosov O. Yu., Kovalenko M.M. (2012). Controllability of the National Bank of Ukraine and foreign central banks. *Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*. 1. 161-171. [in Ukrainian] Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2012_1_20 (accessed 30 July 2023)
2. Bunyk M. Z. (2021). *Analiz publichnoyi polityky : education. manual* Lviv: LRIDU NADU. [in Ukrainian]
3. Varnaliy Z. S. (2020). *Economic and financial security of Ukraine in the conditions of globalization*. Kyiv: Znannya Ukrayiny. [in Ukrainian]
4. Vivchar O.I. (2019). *Economic security and financial investigations: concepts, pragmatics, security tools: a collective monograph*. Ternopil: Ekonomichna dumka. [in Ukrainian]
5. Hrinenko O.I., Kutovyy O.P., Shaptalenko M.I. (2019). *Mobilization capabilities of the defense sector of the national economy of Ukraine: views on effectiveness*. Collection of scientific works of the Center for Military and Strategic Studies of the National Defense University of Ukraine named after Ivan Chernyakhovsky. 2. 29-34. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvsd_2019_2_6 [in Ukrainian] (accessed 30 July 2023).
6. Zhyvka Z. ta in. (2019). *Economic security of the state: educational and methodological manual*. Cherkasy: Yu.A. Chabanenko publisher. [in Ukrainian]
7. Ziuz D.V. (2017). *Genesis of the institution of property and the role of the state in the transformation of property relations. Efficiency of public administration: coll. of science*. L: Vyd-vo LRI NADU. 2. [in Ukrainian]

8. Kovalenko M.M. (2016). Improvement of the system of financing state targeted programs. Theory and practice of public administration. Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya. 1. 107-115. [in Ukrainian]
9. Lypovska N.A., Pismennyi I.V. Public policy: education. manual Dnipro: DRIDU NADU. [in Ukrainian]
10. About the national security of Ukraine. (2018). Law of Ukraine dated 21.06.2018 № 2469-VIII. Retrieved from: <https://www.ips.ligazakon.net/document/T182469?an=1> [in Ukrainian] (accessed 30 July 2023).
11. Sazonov V. (2020). Ensuring economic security of Ukraine: criminological analysis: monograph. Kharkiv: Panov. [in Ukrainian]
12. Skosyrskyi O. O., Vdovin O. G. (2018). Modernization of the mobilization training system of the state: expediency and necessity. Collection of scientific works of the Center for Military and Strategic Studies of the National Defense University of Ukraine named after Ivan Chernyakhovsky. 2. 27-31. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvsd_2018_2_7 [in Ukrainian] (accessed 30 July 2023).
13. Statistics of the external sector of Ukraine according to the methodology of the 6th edition of the "Management on the Balance of Payments and International Investment Position" (MVF, 2009). National Bank of Ukraine : veb-sayt. Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#1> [in Ukrainian] (accessed 30 July 2023).
14. Chekanova I. V., Lysenko O. I., Tkach I. M. (2014). Analysis of the experience of mobilization economies in the leading countries of the world. Collection of scientific works of the Center for Military and Strategic Studies of the National Defense University of Ukraine named after Ivan Chernyakhovsky. 1. 20-27. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvsd_2014_1_5 [in Ukrainian] (accessed 30 July 2023).
15. Chekhovska M. M. (2016). Mobilization of the economy in the conditions of armed aggression. Scientific Bulletin of Kherson State University. 20. 2. 141-144. [in Ukrainian]
16. Chorna O. A., Bryukhovetskyi Ya. S. (2023). Mobilization economy in Ukraine: an overview of state priorities and possibilities of using digital tools. ECONOMIC BULLETIN OF DONBAS. 3(69) 15–26. URL: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-3\(69\)-15-26](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-3(69)-15-26) [in Ukrainian] (accessed 30 July 2023).
17. Anderson J.F. (1975). Public policy-making. New York ; Washington : Praeger Publishers.
18. De Soto H. (1989). The Other Path: The Invisible Revolution in the Third World. London: I.B. Tauris & Co.
19. Harris S. E. (1950). Inflation and anti-inflationary policies of American states. N. Y.
20. Keynes, John M. (2012). The General Theory of Employment, Interest and Money. The Collected Writings of John Maynard Keynes. Cambridge University Press.
21. Kovalenko M., Khodiakova K., Ryzhikova N., Myrna N., Kalinichenko S., Korneva O. (2022). Public administration impact on industrial clustering processes in Ukraine. WSEAS Transactions on Business and Economics. 19. 953-961. Retrieved from: <https://doi.org/10.37394/23207.2022.19.83>.
22. Kovalenko M., Ziuz D., Smihunova O., Bondar N. (2020). Implementation of state economic policy under corporatocracy: Financial and credit aspect. Public Policy and Administration. 19, 3. 36-47. <http://dx.doi.org/10.5755/j01.ppa.19.3.26842>.
23. The National System of Political Economy, by Friedrich List. (1841) translated by Sampson S. Lloyd M.P. (1885) edition, Author's Preface.

The article was received by the editors 01.05.2023

The article is recommended for printing 05.06.2023